

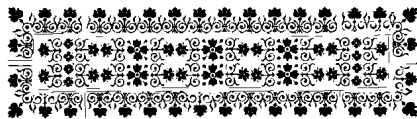
գին կարծր ողորկ եւ փայլուն խաւաքարտի կամ մետաղեայ նուրբ եւ յղեկալ տախտակներու մէջ թերթի թերթի վրայ կարգաւ շահ բերէն ետքը մամուլը կը ճնշուին: Բայց աւելի լաւ կ'ողորկուի թուղթն ուրիշ կալմանով մը, որ թուղթը անդուստման կ'ողորկէ (satiner): Այս գործիքը կազմուած է երեք երկաթաձող եւ շատ ողորկ ու վրայէ վրայ զրուած գլաններէ, որոնց մէջէն ճնշելով կ'անցընեն զնկեայ կամ պղնձեայ թերթերով պատաստուած թուղթը: Այսօրու ժամանակս թղթոյ նիւթոյն հետ կը խառնեն փայտափոշիէն զատ նաեւ հանքային զանազան նիւթեր, քիւլէս ճինապակեայ եւ բրտի կաւ, զգալաստուած գած եւ այլն. ասոնցմով թղթոյն թէ՛ ծանրութիւնը թէ՛ զանգուածն եւ թէ՛ արծեքը հասարարապէս կ'աւելնան: Բաց աստի հիմայ վէն (linum), մալուէ (malva), կանեփե (cannabis), քամբակէ, մետաքսէ, մազէ եւ ամէն հիւսուածոց նիւթէ, որոնք հոյանտական մեքենային մէջ իրարու խառնելով թղթախիւս կը պատրաստեն, լաւէնման տեսակ մը թուղթ կը շինուի, որ լաւ տոկոս կ'ըլլայ: Կա՞նք եւ փշուղէ նման տեսակ մը թուղթ ալ կայ, որ ձերմակ անթափանցիկ հանքային գոյներով կը ծեփին եւ լաւ կ'ողորկեն: Ատաղձագործաց, քանդակագործաց եւ ուրիշ արուեստարարաց գործածած յղկիշ թղթերը հասարակ թուղթ են, որոնք սոսնձի եւ քնարակի մէջ թափախէն ետքը մանաւոր եղանակաւ պատրաստուած գլայախաղի կամ ապակույ փոշի կը ցանեն վրանին: Կայ նաեւ հարմար նման գունաւոր թուղթ մը, որ կը պատրաստուի այլապէս. քառակուսի արկիք մը մէջ գազի խիտի ջուր կը լեցընեն, յետոյ ելան լիւզով խառնուած զանազան գոյներ վրձնով մը սրտին վրան: Այս գոյները մարմորի երակաց նման կը տարածեն ջրոյ վրայ եւ ներկելու թուղթ թրջելով այս ներկին վրայ կը դնեն եւ կը վերջընեն, որով արկեղ մէջ եղած այն գունաւոր ձեւը թղթոյն վրայ կը տպաւորուի: Մագնուֆիկայ թուղթը կը պատրաստուի տոկոսն եւ չսոսնձուած թղթէ՛ն թէ՛ քիւլէ որբաւոր ծծմբոց թերթի մէջ թափախուի, որով եւ թուղթը մածանող յատկութիւն մը կ'ունենայ:

Այս ամէն գործողութիւններէն ետքը թերթը կրկին կը ծախն. 24 թերթը քրքու (main) մը կը կազմէ եւ 20 արցակը իւրեք կամ

պարբերակ (rame) մը կը շինէ, որմէ կտքն որոշ կշռով հակեր կը պատրաստեն եւ ի վաճառ կը հանեն:

Այս բոլոր թղթոց մէջ՝ մեծագոյն զանգուածը կը կազմէ այս օրս տպագրական թուղթը, որուն մեծագոյն մասը լրագրական մամուլը կը գործածէ: Բայց ստուգելի թղթագործ մեքենան իւր մեծամեծ ծառայութեամբն հանդերձ շատ անձուկ սահմանի մը մէջ պիտի գտնուէր, եթէ չունենար ընկեր մը, որ իւր արագութեամբ արտադրած թուղթը նովին արագութեամբ ալ գործածել կարենայ. — եւ այս ընկերն է Կոնքրետ-Ֆաբրէ:

Հ. Գ. ԹՈՒՆԻՍԿԻՆ

ՄԱՐՏԻԱՆԻՆԻ

ՆՈՐԱՆՈՐԷ

Հասարակական տիեզերական ժամացոյց մը:

*Խորհրդա ի Միւնխէն աստղագիտական տիեզերական ժամացոյց մ'ի տես զրուած է, որուն լայնութիւնն՝ 3, բարձրութիւնն՝ 3.50 եւ թանձրութիւնն՝ 1 միլլէ է: Արուեստի այս արագութիւնը՝ հանաճարեղ մեքենականութեամբ մը մէջ միայն աշխարհիս 16 երեսերէ քաղաքաց ժամանակի տարբարակութեանմանը, այլ նոյն իսկ օրացոյցի տեղեկութիւնքն ու թուականներն, երկրիս շարժումն, ըստնոյ փափոխումներն եւ արեգական ուղին կը ցուցնէն այլեւայլ ձեւոց եւ պատկերաց ձեւոք: Ժամացոյցս կը ցուցնէ ժամանակն մինչեւ 9999 տարին, ցուցնելով միանգամայն ամենաճիշդ եղանակաւ աւելեաց օրերն եւ իւրաքանչիւր տոները: Ամբողջ գործին՝ ինն միջէ մեքենայ ունի, որոնք շինուղին հարապեմ ճարտարութեամբը կ'արդէ են բոլոր գործողութիւններն՝ այդելուին առջեւ կատարել թաւարդի մը մէջ: Այսպէս ուրեմն՝ վայրկեաններն ու քառորդներն հրեշտակ կը ցուցնեն, ուր ընդհանրական մահը՝ ժամերը կը քարեն՝ նոյն ժամանակի միջոյնի մէջ կը բացուին երկու փոքր գուներ, որոնցմէ երկուստան Առաքեալը զուրկ կ'ելլեն եւ Քրիստոսի առջեւէն կ'անցնին, որ զիրենք կ'օրհնէ: Ասոնցմէ մետասանը զինքը կ'օղջենեն, իաց առեալ մին՝ զՅուգա, որ առանց ողջոյն տալու կ'անցնի կ'երթայ: Աղօթից ժամանակ քանի մը կրօնաւորք իրենց փառասնէն զուրկ կ'ելլեն եւ իմաստեղ լուսաւորեալ եկեղեցին կը ժանեն, որուն զանգակն աւանդապահը կը հնչեցնէ: Այս տեսլանն կ'ընկերանայ քաղաքանաւագ գառու ետք: Երբ օրը խաւարեալ սկսի՝ գիշերապահն իւր պաշտօնը կը սկսի, զոր կը կատարէ մինչեւ ժամն 3 առաւօտան, երբ արեւոյշուն կը սկսի խօսիլ: Բայց աստի

Հիմնագործութեան եւ թղթոյ պէն այլ տեսակներուն վրայ ասե գործն: Արուեստագիտութիւն (տպագրութիւն) Եր. 183: Կոնքրետ-Ֆաբրէ-Պիլեմի գիտութիւնքն եւ արուեստից (տպագր. վիճենաւ) Եր. 58:

ժամացոյց շարժումն օրերուն եւ ամսոյ անունն ու թուականը, եւ նաեւ տարւոյն թիւը կը թուցնէ: Ամբողջ գործիքն Տինգ տարւան կարճ ժամանակամիջոցն մէջ շինուած լինցած է:

Նորածին մանկանց աշտոնները:

Նորածին մանկանց աշտոններն արտաքին կարգի զգայուն կըլլան: Փորձաւոր թիւրք կ'ուսուցանէ թէ Տարիս կուրաց մէջն գրեթէ քսանուհինգը՝ իրենց տեսութիւնը մանկութեան ժամանակ կը կորսնցնեն: Ժնոպաց կողմանէ աշտոն մաքրութեան փողով շտարուելուն պատճառաւ: Ուստի ծնողք պէտք են մտադիր ըլլալ, որ մանկաբարձը նորածին մանկան աշտոններն անմիջապէս արտադրածի մաքրէ: Ապա անձամբ՝ առաջին շաբաթօրէն ամէն օր մանկան աշտոնները գննելու են, եւ եթէ կ'ոպի վրայ ամեն գոյնը իսկ կարորութիւն կամ թարախ նշմարուի, իսկ եւ իսկ բժիշկը Տարիսից են ճշգրիտ անոր զեղազրոյն Տեսեալու են: Իսկ եթէ ի զիպուածի որ նոյն միջոցին բժիշկ չգտնուի, մանկան աշտոնները պաշտ չլոյց մէջ թափառելու կտուգով կամ բարձրովն մաքրու եւ փափուկ սպիգով լուալու են, ցորափ թարախի Տեղը նշմարուի Գարսեալ կտուր պաշտ չլոյց մէջ թափառելով կամ առնուցի կտորի մը վրայ չլոյց քննելով՝ միշտ մանկան աշտոններուն վրայ գնելու են: Սակայն մտադիր պէտք է ըլլալ որ կտուր շատ թանց չըլլայ, եւ եթէ քիչ մը տաքնայ՝ փոփոխելու են: Իսկ եթէ մանկան աշտոններուն մէկը տապալած է, Տիւանդ աշտոնը որքան կտուրով, սպիգով եւ չլով՝ միտ առողջն ալ մաքրելէն զգուշանալու են: Նորածին մանկանց աշտոն այս տապն շատ վառանդաւ Տիւանդ թիւն է. եթէ իսկոյն աղբու միջոցներով առնէն չտանուի, շատ անգամ տեսութիւնը բարձրովն կը խափանէ:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Ֆորտիսը՝ իրոյ միջոց զմաստկար ձնիկներու ճնշման:

Վորագոյն ժամանակներս ափսոսելու եւ ուրիշ բազմաթիւ վնասակար ձնիկներու ջնջման իբր միակ եւ ազդոյ միջոց՝ քարիւղ յամենուած՝ եւ արգեամբ իսկ յաշիւ արգիւնքն իսկոյն տեսնուած է: Բայց եթէ այս վնասակար ձնիկներն իրենց բոյր ծառերու վրայ Տաստատեն, Տին այս միջոցս գործադրելու չէ: Քարիւղ տարիներու եւ խնձորենոյ վրայ ապականիչ աղբեցութիւն կ'ընէ. իսկ կեռասին եւ ասնձնիկն արմատաւոր կը չորցընէ: Ամէն մէկ կաթիլը, զոր ծառի մ'արմատին կամ Ժրոյնն ու տափն վրայ կը Տեղուի, կեղեւն իսկոյն կը ծծէ, ինչպէս կը ծծուի թմաւոր ծծուն թղթէն: Քարիւղ ծառն անօթներուն մէջ կը թափանցէ, եւ շատ անգամ Տիւնի վեր ելլելը կը խափանէ, որով քիչ մէկ տարբ ծառը տեքեութեամբ եւ պաղաղուլի կ'ըլլայ: Փորձի Տամար Տաղարջինին քարիւղախառն ջրով արտիկեցաւ, եւ շատ անգամ բոյր պատուներն ինկան, իսկ տեքեները անծառ մասամբ չորցան: Ասկէ կը տեսնուի որ նոյն իսկ բանջարեղանաց աճապան զօրութիւնը կը խափանուի, եթէ անխիւղով արկուին, սաղաւմունքն եւ ծեփուին. եւ շատ

անգամ Տիւնի տնկերէն կ'արտահոսէ: Ըստ Տեսեալի պատշաճութեամբ անգամ վրայ գտնուող ձնիկները քարիւղով ջնջելու չէ:

Գեղ հոտներն դիմ միջոց մը:

Այն ամէն գէշ Տոտերուն գէժ որ ստորաբար ապականեալ կերակրոց եւ կամ Տիւանդութեանց պատճառաւ տեսեալ մէջ կը դոյնան, կայ միջոց մը, զոր ընդ Տանրապետ գործադրելը օգտաւար է: Եւ այս իսկ է մանկանէն թիւն, որ առ Տաստակ գրեթէ ամէն գեղորէից վաճառանոցաց մէջ կրնայ գոյն գնով գնուիլ: Արգ՝ առնուի չիլ մը, որուն մէջ տառն կրամ մանկանէն թիւն ըլլայ, եւ լեցնելու մէջ կէս լիտր Լուր, որով մաքր կարմիր Ծորիկ մը յառաջ կու գայ: Այս Տեղովէն ապուրի գգալ մը Տինգ լիտր ջրոյ մէջ թափենք. եւ կը տեսնուի որ գեւ. միշտ բաց կարմիր գոյն մ'ունի: Արգ՝ ստոր մէջ գեւ. նոր ապականած իսկ կտոր մը գնենք եւ քանի մը վայրկեան մէջ այն բաց կարմիր թեղեցիկ գոյնն ու Տոտն ալ ի միասին կ'անհետան: Այն երևոյթն յառաջ կու գայ, եթէ փորձն անեփ ծարգով, ծովային ձկնով են. եւն. ընենք: Որչափ միշտ շատ Տոտած է, այնչափ ալ խառնուրդն օգտաւոր ըլլալու է. եւ այն այս եղանակ պէտք է այնչափ անգամ միշտ կրկնել, մինչեւ որ կարմիր Լուրն ալ այնու Տեսեալ ամենեւին չգուռնատի:

Ղիւնական թիւի փոխանակիչ միջոց մը:

Փոխանակ ջնկուան թիւի՝ կրնանք մեզ մեր մենույ եւ երազներույ տեքեները գործածել: Ասոր Տամար մանուկը կերպով դալար, փափուկ եւ գեւ. ուրայ տեքեները կ'անուին, զորոնք գալար եղած ժամանակ միայն Տալաքելու են: Բայց պէտք չէ լուռնալ, ուստի եւ ժողովելու ժամանակը մաքրութենէն ընտրուելու են: Տեքեները բաց օդոյ մէջ չորցընելու եւ, բայց արեւու առջև պէտք չեն գրուիլ: Որպէս զի այս փոխանակիչ միջոցին ջնկուան թիւին տեքի նմանութիւն մը տանք, տեքեները կրնանք խորովել: Վստ զի նաեւ ջնկուան թիւն ինչ ինչ տեսակներն այս կերպով կը պատրաստուին: Ինչպէս արգեն ծանօթ է երազներու եւ մարմնույ տեքեներէն պատրաստուած թիւն նոյն իսկ Քայակ իբր առողջարար ըմպելի կը յանձնարարէ:

Անխոտն մեղրի յառաջիկայ նշանները:

Արդէ ու անխոտն մեղրը՝ սեպհակն, Տալապան ու սուր Տոտ մը, նոյնպէս ալ սիրուն, քաղցր, թէնէ քիչ մը խիտ, այլ ոչ թիւն: Տամ ունենալու է, իսկ գոյնը սպիտակախառն կամ ուրիշ: Ծորիկ վիճակի մէջ սառնապակոյ պէս մաքուր եւ թափանցիկ ըլլալու է, այնպէս որ մեղրով լի փոքր գաւաթի մը մէջէն պիտի կարենանք զրուածք մը կարգալ: Զալակելու ժամանակ պիտի չկերկրեն կրկնորդ եւ ուրիշ կերպերը մէջ խառնուելով իւր սեպհակն Տամ պիտի պահէ: Թեւ պէտ եւ ծորիկ, սակայն եւ այնպէս թանկ ըլլալու է, բայց ոչ ալ բոլորովն ջրոտ, եւ ոչ ալ պիտի եւ կամ աղբու: Երբ մատով շոշափենք օտաղի

պէս պէտք է կոչել, իսկ հեղած ժամանակ մարգարտի կամ իժնի պէս անշնչ լինելու երեսայ, իսկ եթէ ընդհակառակն ասոր ներհայտ տեսնուի, նշան է որ իրական է: Եթէ անշնչ է եւ կամ յատկեւ ժողոված է, որով կ'երեւայ որ արիւշ ծորելիներն հետ խառնուած է: Դառն կամ թթու համ ունեցող, նշանակաւ այ բորբոսահոտ մեղր պէտք չէ գործածել: Մաքուր մեղր քանի մ'ամուսնան մէջ կը բխրեցանայ, իսկ մեղրին ինչ ինչ տեսակներ նշան իսկ քանի մը շաբթուան մէջ: Սակայն այս բերեղացու միտ ապահով ու ճիշդ նշան չէ անոր աշխուս լինան: Վասն զի վերջին ժամանակներն արուեստական մեղրն ալ գտնուեցաւ, որ շատ աղէկ կը բխրեցանայ: Կը ընդհակառակն ալ կան ինչ ինչ անապալ, բնական ու ազնիւ մեղրի տեսակներ, որ սովորաբար շատ ժամանակ չեն բերի ընտար: Եւ ի մասնաւորի՝ գործանային մեղր:

Բրդեղինաց լառ պահպանումը:

Բրդեղայ չափկները, զանկապանները եւ այլն լուսնալու ժամանակ կարկամել պահպանելու համար կը յանձնուի չեղանակ: Լուսնալու ջուրին անուշադրի ոգով խառնելու է: Բայց գաղջ եւ ոչ թէ ապր ջրով պէտք է լուսնալ: 3) Ինքու ջրայ համար բաւական է 20 կրամ անուշադրի ոգի, որ գետ չգտնու վիճակին մէջ շատ առան է: Ասով անուշադրի խնայութիւն կ'ըլլայ: որովհետեւ անուշադրի ոգով խառնուած ջուրն ասանց անառի աղբը կը ըլլէ: Բրդեղայ չափկներու քաշային պնդութիւն մեծ ֆիսան մըն է, որ այն այս ակնարկութիւնը բազմալ մտադրութիւն պէտք է դրուել: Կ'ենթադրուի որ անուշադրի արտաքին կարգի ցնդական ոգին ի գործած սեփեան սաստիկ զօրանոր՝ բայց ոչ թէ չզգալայած պիտի ըլլայ:

ՄԱՆԻՐԱԿՈՒՐ

Տպագրութեան փորքի տառերու ըմբռնողութիւն:

Շատ ֆիսական է աչաց փորքի տառերու ըմբռնողութիւնը, վասն զի գիրքն աչաց շատ մօտ մերձեցնելու է: Եւ աչքն անդադար սեւեռելով՝ կը յոգնի, որով աչաց խաղաղութիւն, շնացած եւ կարծաւոր տեսութիւն յառաջ կու գայ: Տպագրութեան տառն աս. նուազն 1,75mm. մեծութիւն ունեցաւ է: Բաւերու հեռաւորութիւնը գէթ 0,5mm. եւ տղեղմէն գտնէ ամենէն քիչ 2,5mm. ըլլաւ: Եւ իսկ տղեղը 100mm. է: Եւ ամէն բերկն պէտք չեն ըլլաւ: Գիրքն աչքէն իբր 35cm. հեռու բռնելու է:

Խոսող ժամացոյց մը:

Խոսող ժամացոյց մը հարկեն ամենեւին իսկ անկարելի չէ ձայնադրի դարձում մէջ, յորում պատճառաւոր իսկ կը խօսին: Բեղերապարիկ ելնակարական արուեստաւոր գործիքն մէջ այսպիսի ժամացոյց մ'ի տես պիտի հանուի: Ժամացոյցը ձայնագրով մը դրուաւած է, որ մարդկային ձայնի՝ առ բողջ, էն եւ քառորդ ժամեր կ'ինձնցնէ: Փոխանակ ժամացոյցի թուացոյցին՝ դէմք մը դրուած է, որ մեքենայէն բերանը կը բանայ եւ ժամանակը կը ծանուցանէ: Ժամացոյցը հաստապալէն իբրեւ:

զարթուցիչ ալ կրնայ գործածուիլ: Երբեմնակա նուրբեան զօրութեամբ կրնանք ժամացոյցն այնպիսի գրիք մէջ գնել, որ գիրքին կամ ցորենի որով ժամանակի մէջ բարձր ձայնիւ շատ անգամ հետ դնուէ՝ «Ժամ է յառնելոյ» եւ այլն գործ: Այսպէս ուրիշ նորադրու ժամացոյցը շատ յարմար է բազմաթիւ անձանց, որպէս զի ամէն մէկ քառորդին ծանուցանէ գոչելով՝ «Պատուաւ որ եղիք, եւ ամէն քանի վերջին վախճանը մտածէ»:

Երեւադեմ ծաղիկն ու մեղր:

Երեւադեմ ծաղիկները (helianthes) մեղրաց փեթակին ծոռեր անկելու չէ, որովհետեւ ասանց մով մեղրն արտաքին կարգի կը ֆիսան: Գ. Քէլարն հետեւեալը կը պատմէ. «Բազմաթիւ տարիներէ ի վեր, երբ գետ մեղրաբուծութեան կը դրադի, պարտելու մէջ քանի մ'արեւադեմ ծաղիկ անկեցի: Երեւոյ բուրդին թխացաւ: Բայց այս երեւոյթն առաւել էւ լաւ ու խորին քննելու համար՝ հետեւեալ տարին այս ծաղիկներէն աւելի շատ անկեցի: Գարնետը մեղր համակ սեւ գոյն ստացաւ եւ յարգը կորուսած էր: Ուստի այսու պատճառաւ արեւադեմ ծաղիկը մշակութիւնը դադարեցուցի: Հետեւեալ տարին դարձեալ մեղրաց փեթակին քովերը հսկայ ուռածակն արեւադեմ ծաղիկներ անկուած էին, եւ մեղրը միշտու եղանակաւ սեղցած եւ անվաճառելի էր եղած»:

ՄԱՆԻՐԱԿՈՒՐ ՏԵՍԻՆԱԿԱՆ

Միանա, 28 Փետրուար, 1892:

Ամնոյս սկզբն սկսան գործադրուիլ առեւտրական նոր դաշնադրութիւնը: Գերմանիոյ, Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ մէջ առեւտրական դաշնակցութիւնը կընդունեցաւ միմայ. Նաեւ Բեռլինը եւ Գերմանիա իրարու հետ կընդգնին դաշինք. մինչդեռ Հելլոնիա եւ Իտալիա երկար բանակցութիւններէն ետքը չկրնալով միաբանիլ առ այժմ՝ մարտային կողու սկզբնաւորութեան մէջն է: Գաղիա իւր պաշտպանողական մարտերով կըզգայցնալ դիրք մ'առաւ, ինչպէս նաեւ Սպանիա զրեթէ նոյն ծաւալով նոյն օրինակին հետեւեցաւ, թեւ այս երկու տէրութիւնք ալ շատ տէրութեանց հետ դաշինք կընդուն ժամանակամիջոցն յերկարեցին կէտ տարի ալ: Մարտային գոտուրիւն կայ այժմ՝ նաեւ Սպանիոյ եւ Գաղղիոյ եւ Հելլոնիոյ եւ Գաղղիոյ հետ, որոնք դեռ չկրցան միաբանիլ իրարու: